

Espesyal nga Report:

954

KASO SANG PAGLAPAS SA TAWHANON NGA KINAMATARUNG

SA UNA NGA TUIG SANG REHIMEN MARCOS JR



Hulyo 23, 2023

**Una nga tuig sa poder ni Marcos Jr:
954 ka kaso sang paglapas sa
tawhanon nga kinamatarung**

Hunyo 30, 2022 – Hunyo 30, 2023

Pangbukas

Ang report nga ini ang ginkuha sa impormasyon nga gintipon kag gin-u-sisa sang Ang Bayan (AB) angot sa mga kaso sang paglapas sa tawhanon nga kinamatarung nga kahimuan sang Armed Forces of the Philippines (AFP), Philippine National Police (PNP) kag iban pa nga armado nga ahente sang rehimen US-Marcos halin sang Hunyo 30, 2022 tubtob Hunyo 30 subong nga tuig. Makita sa report nga ini ang kagrabe sang brutalidad kag kapintas nga gin-agyan sang pumuluyong Pilipino sa una nga tuig sang rehimen, sa idalom sang nagapadayon nga kampanya sang pampulitika nga pagpanumpo nga ginmando ni Marcos.

Gusto nga ipalab-ot sang AB sa bumalasa nga madamo pa kaso sa kabukiran ang wala nareport tungod sa kasangkaron sang operasyon militar. Wala na man sini ginlakip ang lista sang mga ginpatay sa ngalan sang "gyera kontra druga" nga ginpadayon sang rehimen. Indi man husto nga nasakop sa subong nga report ang madamo nga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sang pumuluyo nga Moro nga sa masami indi mapalab-ot sa midya.

Sa report nga ini, gin-isa-isa sang AB kag gintumod ang nagkalain-lain nga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sa tagsa ka insidente. Ginghamit sini ang internasyunal nga basehan sa pagtanya sang kadamuon sang mga biktima sang ebakwasyon kag militarisasyon, kag ang kadamuon sang mga bata nga apektado.

Patakarán sang pagpanumpong

Wala sang pagbag-o sa porma kag kaundan sang mga kampanyang pagpanumpo sang nagligad nga mga rehimen ang ginapatuman ni Ferdinand Marcos Jr. Sa iya una nga tuig, wala sang untat ang gyera kontra-insurhensya sa kabukiran sa porma sang nakapokus nga mga operasyon militar, okupasyon sang mga sulda-do sa mga baryo, pagpamomba kag pwersahan nga pagpasurrender sa mga sibilyan. Sa Aktwal, ginpabaskog ni Marcos ang pagpanghalit sang AFP sa gindeklarar sini nga katuyuan nga lubos nga "dugmukon" ang ginahambal sini nga nabilin nga mga larangan sang rebolusyonaryong kahublagan sa pungsod.

Padayon nga paghari-hari ang AFP gamit ang National Task Force-Elcac para padayon nga panginbabawan sang mga makinarya militar ang sibilyan nga burukrasya kag kontrolon ang tanan nga aktibidad sang sibilyan nga mga ahensya, sa lebel sang pungsodnon tubtob barangay.

Sa kabukiran, ginasakop sini ang mga komunidad sang mangunguma kag pumuluyong minoritya, kag nagapapanaog sang paghari militar. Sa kasyudaran, wala untat man ang pagpang-red-tag sini para hatagan rason ang mapintas nga pagpang-atake sa mga aktibista, kasumpong sa pulitika kag mangin sa ordinaryo nga pumuluyo.

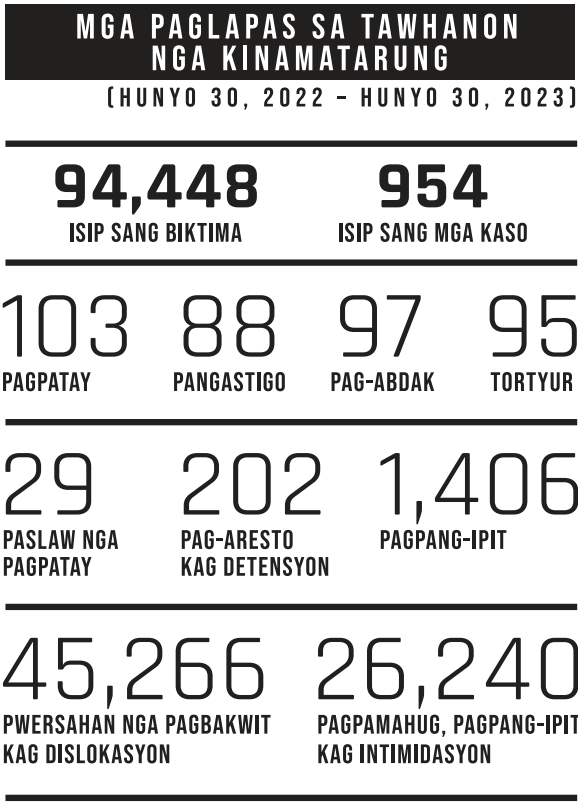
Wala sang pagpangduha-duha ang reaksyunaryo nga estado sa paglapas sa mga internasyunal nga makitawhanon nga laye kag iban pa nga internasyunal nga kasugtanan nga nagahatag sang proteksyon sa mga sibilyan kag indi kombatant sa diin man may armado nga kinagamo.

Ginabawal sa ika-32 Artikulo sang Fourth Geneva Conventions ang ano man nga tikang nga magaresulta sa pagpaantus pisikal ukon paglagas sa mga tawo nga yara sa idalom sang sini nga proteksyon. Hambal diri "...indi lamang ini aplikable sa pagpatay, tortyur, pagpangastigo, mutilation (pag-utod sang anuman nga bahin sang lawas) ...kumdi mangin sa iban pa nga pamaagi sang brutalidad, hinimo man sang ahente nga sibilyan ukon militar."

Sa Pilipinas, ginpabakod ang kasubong nga mga pagsulundan sang Comprehensive Agreement on Respect on Human Rights and International Humanitarian Law (CARHRIHL) nga ginpirmahan sadtong 1998 sang Gubyerno sang Pilipinas kag National Democratic Front of the Philippines. atuloy na namamayagpag ang AFP gamit ang National Task Force-Elcac para patuloy na kubabawan ng mga makinaryang militar ang sibilyang burukrasya at kontrolin ang lahat ng aktibidad ng sibilyang mga ahensya, sa antas pambansa hanggang barangay.

Mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung

Sa listahan sang Ang Bayan, 94,448 ang nangin biktima sang mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sa una nga tuig sang rehimen Marcos Jr. Nalista sang AB ang nagalabot sa 954 kaso (ukon masobra duha ka kaso kada adlaw) sang mga paglapas sa tawhanon nga kinamatarung sa bugos nga pungsod. Pinakamadamo nga kaso ang nalista sa bulan sang Oktobre 2022 (117 ka kaso). Sa abereyds, halos siyam ang biktima sang pampulitika nga pagpamatay ka-



ISIP SANG KASO SA KADA REHIYON

[HUNYO 30, 2022 - HUNYO 30, 2023]

39

CORDILLERA

6

ILOCOS REGION

4

CENTRAL LUZON

196

SOUTHERN TAGALOG

6

PANAY ISLAND REGION

375

NEGROS ISLAND REGION

12

CENTRAL VISAYAS

5

BARM

21

CAGAYAN VALLEY

43

METRO MANILA

110

BICOL REGION

55

EASTERN VISAYAS

30

NORTH EASTERN MINDANAO

2

DAVAO REGION

28

NORTH CENTRAL MINDANAO

21

FAR SOUTH MINDANAO

da bulan. Kada semana, halos duha ka biktima sang tortyur samtang nagalab-ot sang duha ang ginaabdak. nakalista sang 72 ka biktima sang pagpaandam, pagpamahog kag intimidasyon kada adlaw. Indi magnubo sa 45,266 ang nangin biktima sang pwersahan nga pagbakwit kag dislokasyon tuga sang okupasyon sang militar sa kabukiran.

Pagpatay, paslaw nga pagpatay kag tortyur

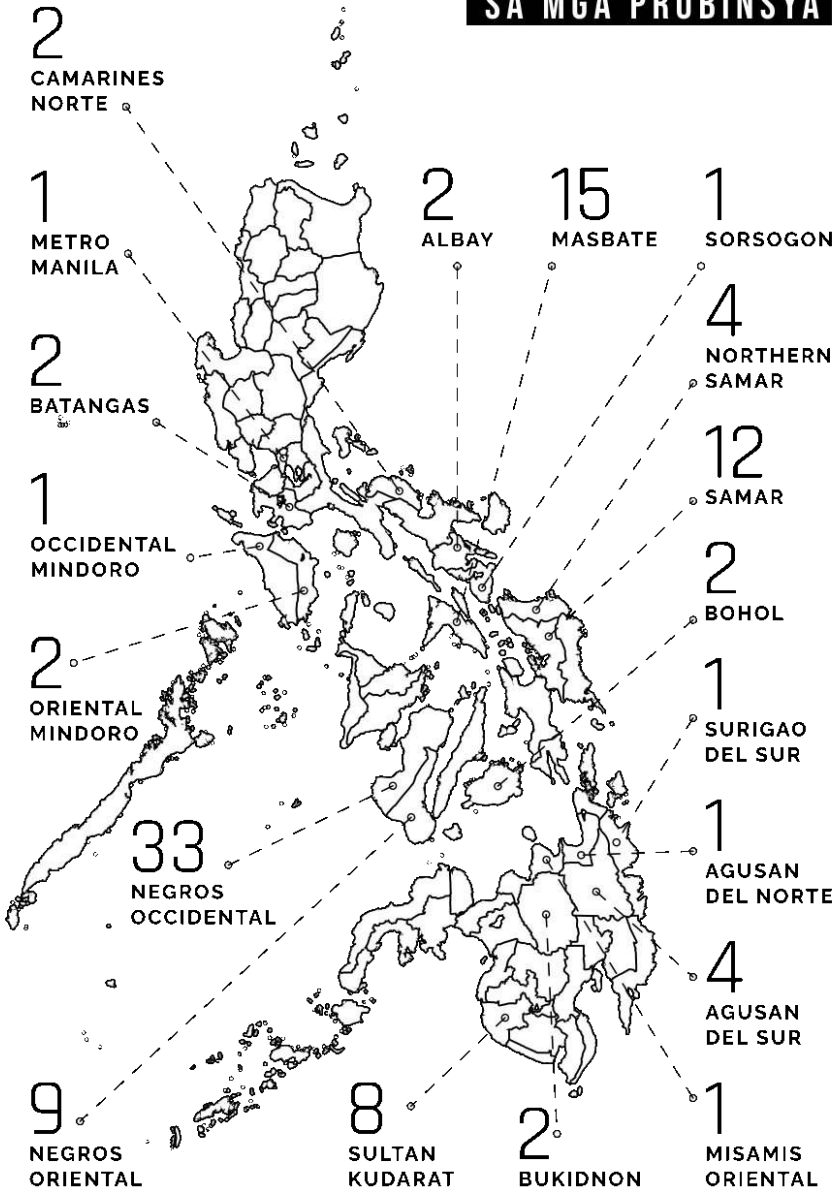
Hindi magnubo sa 103 ang nangin biktima sang pampulitika nga pagpatay sa bug-os nga pungsod sa una nga tuig ni Marcos Jr. Ang 47 ka biktima ang ginpatay samtang yara sa kustodiya sang militar. Marka sa mga bangkay sang kadam-an sang mga biktima ang palatandaan sang tortyur. Onse naman sa mga biktima ang napatay tungod sa patarasak nga pagpaniro sang mga suldado.

Mayorya sa mga kaso ang nalista sa panahon nga nagalunsar sang mga Focused Military Operation (FMO) kag Retooled Community Support Program (RCSP) ang mga suldado kag pulis sa mga komunidad. Halos tanan nga mga pagpatay ang ginpagwa sang AFP nga mga peke nga engkwentro ukon himu-himo nga inaway, nga hinanali nga ginapakamalaot sang mga pamilya, tupad balay kag mangin sang mga lokal nga upi-syal sang barangay. Para pagwaon nga napatay sa engkwentro, ginailisan, ginabutangan sang mga armas, bala kag iban pa nga gamit militar ang ila mga bangkay, ginakuhaan sang laragway kag ginapalapta sa social media ang mga laragway para pyestahan sang mga troll sang militar.

Sa mga ginpatay, 58 ang mangunguma kag isa ang tumandok nga minor-ya. Pito sa mga biktima ang menor-de-edad, kung sa diin 9 anyos ang pinakabata. Ginpatay man sang mga pwersa sang estado ang isa ka nagabusong sang 5 ka bulan. Sa kabilogan, 14 ka babaye ang ginpatay sang mga suldado kag pulis. Sa mga biktima, 26 ang mga hors de combat (mga kombatant nga wala sang ikasarang nga magbato tungod nga pilason ukon gamasakit), indi kombatant kag mga retirado sang rebolusyong kahublagan.

Sa nagligad nga tuig, nakalista ang AB sang lima ka kaso sang masaker

ISIP SANG GINPAMATAY SA MGA PRUBINSYA



kag isa ka plano nga pagmasaker.

Sa kabug-osan, 29 ang biktima sang plano nga pagpatay kag 95 ang biktima sang tortyur. Dako nga mayorya (60) sa mga biktima sang tortyur ang mga mangunguma sa kabukiran nga ginacakop sang militarisasyon sang AFP. Madamo sa mga kaso sang tortyur ang athag nga gin-itan sang mga suldado ukon nasugata samtang nagaoperasyon kag ginpa-ukpan sang pasista nga kabangis sang mga ini. Sila man ang ginpasibangdan nga nagabulig sa hangaway sang banwa.

Pag-aresto, pag-abdak, kag pagpamahog, pagpang-ipit, kag intimidasyon

Nakalista ang AB sang 100 kaso sang arbitraryo nga pag-aresto kag detensyon sa nagligad nga tuig. indi magnubo sa 202 ang biktima sa mga kaso nga ini kung sa diin masobra sa katunga ang mga mangunguma (109). Pinakamadamo ang gin-aresto kag gindetine sa Negros Occidental (35), sunod ang Quezon (25), Negros Orinetal (21), Kalinga (12) kag oriental Mindoro kag Surigao del Sur (tag-9).

Madamo sa mga biktima ang ginpagwa nga katapo sang hangaway sang banwa kag ginpasakaan sang hinimo nga kaso nga illegal possession of firearms and explosives, pagpatay kag paslaw nga pagpatay para madugay nga mapriso kag madingutan sang kahigayunan nga makapyansa.

Pokus: Pag-gamit sa Anti-Terrorism Law

Sa idalom sang rehimen Marcos Jr, ginahingalitan ang pag-gamit sa Anti-Terrorism Law para arbitraryo kag pihak-kag-pihak nga italana nga "terorista" ukon "may kaang-tanan sa terorismo" ang mga progresibo nga indibidwal ukon mga kritiko sang guberno. Uyat sang Anti-Terrorism Council ang sobra-sobra nga gahum nga mag-akusar kag maghusgar. Ginagamit ini para pabaskugon ang pampulitika nga pagpanumpo sa pumuluyo.

Indi magnubo sa 67 indibidwal ang gintumod nga "terorista" sang Anti-Terrorism Council (ATC), kung sa diin pito ang gin-intra sa panahon ni Marcos Jr. Ang pito ang

ginkilala nga sila ni Dr. Maria Natividad Castro, isa ka duktur kag tigpangapin sang tawhanon nga kinamatarung kag tumandok sang Mindanao; mga lider sang Cordillera People's Alliance nga sila ni Sarah Abellon-Alikes, Jennifer Awingan, Windel Bolinget kag Stephen Tauli; kag sla ni Jovencio Tangbawan kag May Vargas-Casilao.

Sa dulot sang "teroristang designasyon", gintahasan sang ATC ang Anti-Money Laundering Council nga imbestigahan kag i-freeze ang kwarta kag mga pagkabutang sang mga gin-akusaran kag ila organisasyon nga ginpatapuan.

Magluwas diri, ginagamit man ang mapintas nga laye para kasuhan sang "terorismo" ang bisan nga sin-o. Sa Southern tagalog, 15 indibidwal ang ginkasuhan sng paglapas sa ATL. Pinakaulihi sa ila ang duha ka tigpangapin sa tawhanon nga kinamatarung nga ginkasuhan sadtong Hunyo 26 sang 59th IB sang "paghatag sang materyal nga suporta" sa mga "terorista nga organisasyon." Ginpagwa nga naglapas sa Section 12 sang nasambit nga laye sila ni Ken Rementilla kag Jasmin Rubia. Masyado kadako nga pamangkutanon nga ginkasuhan sila sang "pagbulig sa terorismo" tungod sa pagpakigbahin sa fact-finding mission (FFM) sadtong Hulyo 2022 para imbestigahan ang pagpatay sang AFP sa bata nga si Kyllene Casao sa Taysan, Batangas. Ginapakita sang sini nga kaso ang dako nga kabalik-awot sang ATL kag ginagamit lang para tabunan ang matuod nga terorismo sang estado.

Gindalahig man sa kaso si Hailey Pecayo, tigpamaba sang grupo nga Tanggol Batangan, nga ginapagwa bilang isa sa mga naka-engkwentro nga Pulang hangaway sang mga suldado sadtong Hulyo 18, 2022. Sadtong Hunyo 29, nabaton naman ni Rev. Edwin Egar, Interim Officer sang karapatan-Southern Tagalog, ang isa ka subpoena nga nagapahayag sang kuno paglapas sang pari sa nasambit nga laye.

Nalista man sang AB ang 97 nga biktima sang pag-abdak sa 18 ka prubinsya. Ang mga kaso sang pag-abdak ang ginkinaiyahan sang maathag nga intension sang estado nga hungod itago ang biktima kag ipanginwala nga yara sa kustodiya ang mga ini.

Ang pila sa mga biktima ang ginpalutaw sang estado nga patay na, ukon kung indi man napreso sa hinimo nga kaso. Sa ulihi nga record sang AB, 27 sa mga gin-abdak ang ginpatay sang mga pwersa sang estado samtang walo ang wala pa sa gihapon nakit-an.

Pokus: Ipaguwa sila ni Dexter kag Bazoo!

Inatasan ng Court of AppealsGinsugo sang Court of Appeals sadtong Hulyo 14 ang mga kumander sang Armed Forces of the Philippines (AFP) kag Philippine National Police (PNP) nga ipatubang sa korte sila ni Dexter Capuyan kag Gene Roz de Jesus (kilala nga Bazoo sang iya mga abyan), mga aktibista nga gin-abdak sadtong Abril 28. Ang kasuguan ang pagpabor sa petisyon para sa writ of habeas corpus sang mga himata sang duha nga ginpasaka sadtong Hulyo 5.

Sila ni Capuyan kag de Jesus ang gin-abdak sang mga ahente sang Criminal Investigation and Detection Group (CIDG) sa Golden City, SM Hypermarket sa Taytay, Rizal. Ulihi siya nga nakita nga pwersahan nga ginpasakay sa duha ka van.

Sobra ang pagkabalaka sang mga himata kag grupo sang tawhanon nga kinamatarung sa kahimtangan kag kaluwasan sang duha tungod si Capuyan ang gin-akusaran sang AFP nga lider sang BHB sa rehiyon sang Ilocos-Cordillera kag may patong sa ulo nga P1,850,000. Gindalahig siya sa mga kaso sang pagpatay, paslaw nga pagpatay kag plano nga pagpatay. Samtang, si de Jesus ang upisyal sa impormasyon sang Philippine Task Force for Indigenous Peoples. Ang duha ang pareho nga alumni ukon daan nga estudyante sang University of the Philippines-Baguio.

La Castellana 3. Wala sa gihapon ginpaguwa sang mga pwersa sang estado sila ni Lyngrace Marturillas, kag mga drayber sang habal-habal nga sila ni Renel delos Santos kag Denald Mialen, nga gin-abdak sadtong Abril 19 sa Aranda-La Castellana Road sa Hinigaran, Negros Occidental. Ang tatlo ang upod ni Rogelio Posadas, konsultant sang National Democratic Front of the Philippines (NDFP), sang ginkuha sang militar. Sandig sa saksi, ang duha ka nagasundanay nga motor ang ginharangan sang mga van bag-o pilit nga ginsakay sila ni Marturillas.

Sobra ang pagkabalaka sang mga himata kag grupo sang tawhanon nga kinamatarung sa tatlo tungod si Posadas ang ginpagwa nga napatay sa isa ka engkwentro militar sadtong Abril 20 sa Barangay Santol, Binalbagan.

Kaangot sini, nangayo sang bulig sadtong Mayo ang bilanggong pulitikal nga iloy ni Marturillas nga si Rossine Enyong sa International Committee of the Red Cross (ICRC) para sa posible nga bulig kag nagakaigo nga aksyon nga masarangan sini ihatag sa mga biktima. Nagsulat man siya sa Commission Human Rights.

May yara sang naisip nga 27 ka indibidwal nga ginpaguwa na sang estado apang ang iban ang ginpreso sa hinimo nga mga kaso. Bisan pa nautulan ang lokasyon sang pila ka mga gin-abdak, padayon sila nga gindingutan sang kinamatarung sa legal nga representasyon kag mabisita sang ila mga himata.

Pokus: Kaso sang mga inkomunikado

Manog tatlo na ka bulan nga yara sa idalom sang kustodiya sang militar sila ni Mary Jiye Lizada kag Arnulfo Aumentado matapos gin-abdak sang mga suldado sadtong Abril 26 sa Barangay Sta. Teresita, mansalay, Oriental Mindoro kag ginlutaw sadtong Abril 28 sa Camp Capinpin, Taytay, Rizal. Ang duha ang boluntir kag organisador sang Bigkis at lkas ng mga Katutubo sa Timog katagalugan ukon BALATIK.

Ginpasakaan sila sang himu-himo nga kaso nga illegal possession of firearms and explosives apang tubtob subong wala pa gintugutan nga makita ukon mabisita sang ila mga himata kag abugado. Sila ang nagapabilin nga yara sa kustodiya sang 2nd ID sa Camp Capinpin imbes nga ibalhin sa regular nga bilangguan para atubangon ang ila mga kaso.

Duha ka beses, sadtong Hunyo 3 kag 28, sang nagbalibad ang militar nga maestorya sang ila mga himata kag abugado ang mga biktima, kabaliskaran sa kinamatarung nila para sa legal nga representasyon kag makita ang ila mga kapamilya. Sandig sa ila mga abugado, ang pagpabilin nga inkomunikado (wala gintugutan nga maestorya ukon makig-angot) sa ila ang bayolasyon mangin sa reaksyunaryo nga konstitusyon sang 1987 sang Pilipinas kag Republic Act No. 11479 (Rights of Persons Arrested, Detained, or Under Custodial Investigation).

Balayan 3. Amo man ang nadangtan sang tatlo ka indibidwal nga gin-abdak sang 59th IB lapit sa Medical Center-Western Batangas, Balayan, Batangas sadtong Marso 26. Gin-abdak sang militar sila ni Lloyd Descallar kag Alfred Manalo, pareho nga boluntir sang Sugarfolks Unity for Genuine Agricultural Reform (SUGAR)- Batangas, kag si Angelito Balistostos.

Sila ni Descallar kag Manalo ang ginkuha sang mga ahente sang militar samtang nahahulat sa gwa sang ospital. Nahitabo nga nag-agi si Balitostos, 65 anyos, samtang

nga gina-abdak ang nauna nga duha pero gin-upod siya sang militar.

Sila ni Descallar kag Manalo ang nagalunsar sang konsultasyon sa mga tapasero kag gagmay nga plantador sang tubo sa Balayan matapos magsira sang Central Azucare-ra Don Pedro Incorporated (CADPI) nga makaapekto sa ila nga palangabuhian.

Matapos ang pila ka adlaw nga pagpangita kag pagduso sang mga grupo sa tawha-non nga kinamatarung, gin-angkon sang 2nd ID nga yara sa ila kustodiya ang tatlo. Sa pihak sini, gindingutan ang mga himata kag abugado sang tatlo nga mabisita si-la.

Dugang pa sa pagpang-ipit kag pagpangharas sang militar, nagpasaka sang sampaw-sampaw nga reklamo ang 59th IB sa Commission on Human Rights Region IV-A ba-tuk sa mga abugado sa alegasyon nga "harasment."

Nakalista man ang AB sang indi magnubo sa 26,240 ka biktima sang pagpaandam, pagpang-ipit kag intimidasyon. Nangin athag sa mga kaso sang pagpang-ipit kag pagpamahog ang pag-atake sa kinamatarung sa pagtrabaho kag hilway nga asosasyon kag unyonismo. Magluwas diri, labaw sang mas dako ang isip sang mga biktima kung ilakip ang linibo ka iban pa nga ginparada kag pilit nga "ginpasurender" sang militar bi-lang mga katapo ukon tigsuporta sa BHB sa kasyudaran kag kabukiran.

Atake sa mga mamumugon

Sa 2023 Global Rights Index sang International Trade Union Confedera-tion (ITUC), hagmak ang grado sang Pilipinas sa pagpangapin sa kina-matarung sang mga mamumugon. Sa ika-walo nga higayon, kabahin ang Pilipinas sa nagapanguna nga 10 ka pungsod (sa 149 pungsod nga gin-usisa) nga pinakamalain nga lugar para sa mga mamumugon.

Pamatuod diri, nalista sang Ab sa nagligad nga tuig ang pagpatay, abrbitrario nga pag-aresto kag sulit-sulit nga pagbalay-balay kag paniid sang mga ahente sang estado, sa pagpanguna sang NTF-Elcac, batuk sa mga lider-mamumugon kag miyembro sang mga unyon. Nalista man ang mga kaso sang pagpabaskog sang pwera sang estado sa mga ma-mumugon halin sa mga militante nga sentrong unyon kag pederasyon.

Sadtong Agosto 2022, gin-ipit sang mga armado nga pwersa sang gub- yerno, NTF-Elcac kag kumpanya nga Technol Eight Phils. ang lider-un- yonista nga si Mario Fernandez. Sa sini nga panahon, natalana nga mag- sulod sa Technol Eight Phils. Workers Union (TEPWU) sa negosasyon para sa ila nga *collective bargaining agreement* (CBA).

Amo man ini ang nadangatan sang pangulohan sang Malayang Unyon ng Daiwa-Seiko Philippines (MUDSP) nga si Arvin Mendoza sadtong Hunyo. Ginkadtuan siya sang mga suldado sa iya balay kag gusto kuno nga estoryahon sang mga ini. Nakahibalo siya nga ang pagpang-ipit ang tungod sa natalana nga negosasyon para sa CBA sang unyon kag tigdu- malahan.

Sa nagligad nga tuig, nakaagi man sang "pagbisita" halin sa mga pulis, suldado kag pwersa sang estado ang mga unyonista sang Gardenia Ba- kerries Phils, Philfoods Fresh Bake Products, Wyeth Philippines, kag NXP Philippines, mga ulobrahan sa Southern Tagalog. Kalabanan nga nagag- rabe ang pagpang-ipit samtang may yara sang paghimakas sang mga mamumugon nga ginalunsar ang mga unyon. Ginakunsabo man sang estado ang mga maneydsment sang nasambit nga mga kumpanya.

Atake sa empleyado. Nareport naman sadtong Agosto 10, 2022 ang pu- gos nga "pagpahalin" sang unyon sang mga empleyado sa Department of Agrarian Reform Employees Association (DAREA-Cagayan de Oro Chap- ter) halin sa pungsodnon nga unyon sang mga empleyado nga Courage. Gin-anunsyo ini sang 4th ID kag NTF-Elcac sa Region 10 sa press confe- rence nga ginpatawag sini sa Cagayan de Oro City sadtong Agosto 2022. Ang paghalin sang mga empleyado sa pederasyon ang kabahin sang pagpang-ipit sang estado nga ginproyekto mismo ni anay national secu- rity adviser Hermogenes Esperon. Sadtong Marso 2022, "napahalin" ni Esperon ang pungsodnon nga unyon sang DAREA halin sa Courage.

Atake sa manunudlo. Sadtong Hunyo, nagpagwa sang memorandum ang tiglikom sang department of Education nga si Sara Duterte para nga tipunon kag ipasa sa sentral nga pamunuan sang ahensya ang pangalan sang mga myembro sang Alliance of Concerned Teachers (ACT). Lapas

ini sa gingarantiyahan nga kinamatarung sa pribasiya sang mga manunudo, kinamatarung nila nga mag-unyon kag magpahayag sang hibubun-ot. Pareho lamang ini sa nauna nga iskema sang profiling nga ginpatigayon sang Philippine National Police sadtong 2019. Ang profiling nga ini ang nagresulta sang mga "pagbisita" sang pulis sa mga eskwelahan kag balay sang mga myembro sang ACT, kag interogasyon kag sarbeylans sa ila.

Pag-aresto. Kabahin sa mga arbitraryo nga gin-aresto nga mga lider-mamumugon si Roel Duyag, koordineytor sang Kilusang Mayo Uno sa rehiyon sang Caraga, sadtong Nobyembre 25, 2022. Magluwas kay Duyag, gin-aresto man ang mga lider-mamumugon kag tigprotekta sang kinamatarung sang mga mamumugon nga sila ni Kara Taggaoa, Larry Valbuena, kag Banjo Cordero sa Manila.

Pagpatay. Ginpatay sang indi pa natumod nga elemento si Alex Dolorosa sa Bacolod City sadtong Abril 23. Si Dolorosa ang isa ka paralegal kag unyonista-organisador sang BPO Industry Employees Network (BIEN) Philippines sa Bacolod City. Kabahin man siya sang Pungsodnon nga Konseho sang BIEN Philippines kag yabi sa pagtukod sini sa Bacolod.

Kugmat militar sa mga komunidad

Sa ngalan sang malaut nga katuyuan nga lubos "dugmukon" ang rebolusyonaryong kahublagan sa kabukiran ukon di gani ang "ipabilin" ang naangkon na nga kadalag-an kag deklarasyon nga "insurgency-free" sa pila ka mga prubinsya, kahadlok sa mga operasyon kombat sang AFP kag PNP ang madamo nga komunidad sa kabukiran. ginagamit sini ang masobra 166 batalyon nga pangkombat sang militar kag pulis sa mg focused military operation, pati na ang pila ka linibo nga pwersang paramilitar.

Tuga sang mga ini, nalista ang masobra 45,255 biktima sang pilit nga pagpabakwit kag dislokasyon. Mas o menus 27,870 ang biktima sang pagharang sa pagkaon kag ekonomiya. Iligal nga ginagamit sang mga suldado sang AFP ang mga sibilyan nga istruktura sa mga sentro sang populasyon kung sa diin apektado ang 18,027 residente. Nalista ang

mga kaso nga okupasyon sa 14 ka prubinsya.

Pinakadako nga kaso sang pwersahan nga pagpabakwit ang nahitabo sadtong Oktobre 2022 sa Himamaylan City, Negros Occidental, kung sa diin ginatantya nga 18,000 ka mga residente sa Barangay Carabalan kag kasikbit nga Barangay Mahalang ang ginpahalin sang mga suldado halin sa ila mga panimalay, kag gindala kag gindasok sa sentro nga banwa. Sa sulod sang pila ka adlaw, nangin "no man's land" ang ila nga mga barangay kag ginhimo nga target sang tayuyon nga pagpanganyon kag pagpamomba..

Yara man ang kaso sang lapnagon nga papabakwit sa prubinsya sang Rizal, katambi sang pungsodnon nga sentro. Sadtong Abril 6, nagbakwit ang mga residente sa pila ka barangay sa Montalban, Rizal tungod sa pamahog sang aerial bombing sang 80th IB sa Sityo Lubog, Barangay Mascap. Ginbalita sang mga residente ang pilit nga pagpabakwit sa ila kag pagpaandam nga "wala sang makasulod ukon makagwa sa ila lugar" tungod sa plano nga aerial bombing.

Sugod pa sang Marso 31 naglunsar na sang dalagkuan nga operasyon kombat ang 80th IB sa Montalban kag kasikbit nga mga banwa tungod sa asud-asod nga enkwentro sang mga yunit sini kag sang BHB-Rizal. Tuga sang operasyon kombat, ginatantya nga 80 ka pamilya ang napilitan nga magbakwit sa sentro sang Barangay Mascap kag 75 ka pamilya sa Barangay Puray. Kabahin sa ila ang 150 ka gagmay nga mga kabataan. Magluwas diri, apektado sang mga operasyon sang AFP ang indi magnubo sa 90 ka pamilya sa Barangay San Rafael.

Pokus: Operasyon kombat sa Cagayan para sa EDCA

Sa Cagayan, ginlunsar ang focused military operations sadtong Pebrero tubtob Mayo sa kumpas sang 5th ID kag Task Force Tala gamit ang 2,000 ka gintingob nga pwersa sang militsr, paramilitar kag pulis.

Katuyuan sang operasyon nga "ubuson" ang "nabilin nga Pulang hangaway" sa prubinsya sa una nga katunga sang tuig, amo man bilang suporta pangseguridad sa Balikatan 2023, ang pinakadako sa kasaysayan nga war game sang US sa pilipinas,

nga ginlunsar sadtong Abril 11-28. Kabahin man ini sang estratehiya para himuon nga lunsaran sang gyera sang US ang Northeast Luzon kag lubos nga butungon ang pungsod sa ginahandaan sini nga gyera batuk sa China.

Nagapanguna nga ginbubo ang pwera militar sa banwa sang Baggao kung sa diin may militante nga paghulag ang masa batuk sa usura, amo man sa mga pangilid sang Northeast Cagayan kung sa diin pagatukuron ang ginahambal nga radar base sang US sa idalom sang Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA). Gingamit ang mga batalyon sang 501st IBde sa pagsabwag sang kakugmat sa mga banwa sang Lal-lo, Buguey, Sta. Teresita, Gonzaga kag Sta. Ana.

Sa sulod sang tatlo ka bulan, indi magnubo sa 30 ka bomba, rocket kag kanyon ang ginbuy-an lapit sa mga komunidad kag ulumhan. nagresulta ini sa pagkabungkag sang palangabuhian sang mga pumuluyo kag kahadlok ilabi na sa mga bata kag tigulang nga indi na makatulog tungod sa troma.

Sa lista sang AB, indi magnubo sa 1,158 indibidwal ukon 213 pamilya ang napahalin sa duha ka pasunod sang pag-istraping kag pagpamomba militar.

Sa kabug-usan, nalista sang AB ang 16 ka kaso sang aerial bombing sa Abra, Samar, Northern Samar, Cagayan, Bukidnon, Kalinga, Oriental Mindoro, Aurora kag Agusan del Norte. May yara man sang 70 ka kaso sang patarasak nga pagpalupok sang pusil (kabahin ang 13 ka kaso sang istraping halin sa kahawaan) sang mga suldado kag 16 ka kaso sang pagpanganyon.

Atake sa mga bata kag kababaenhan

Wala sang may ginapasin-o ang AFP kag PNP sa mahigko nga gyera kontra-insurhensya sini batuk sa rebolusyonaryong kahublagaan. sa nagkalain-lain nga bahin sang pungsod, madamo sang mga kabataan kag kababaenhan ang apektado sang operasyon militar kag direkta nga ginatarget sang mga armado nga gaway sang estado.

Labaw nga mas bug-at ang paglapas sa kinamatarung sang bata kag mga kababaenhan. Partikular nga gintumod sang Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict sang United Nations General Assembly sadtong Disyembre 14, 1974 nga isa ka krimen sa gyera ang "tanang porma sang pagpanumpo kag

mapintas kag indi ma-
kitawo nga pagtratar
sa kababaenhan kag
mga bata, kabahin
ang pagpreso, tortyur,
pagpaniro, madamu-
an nga pag-aresto, ko-
lektibo nga pagsilot,
pagpang-guba sa pu-
luy-an kag pilit nga
pagpabakwit, nga gin-
patuman sang mga
pwersa nga nagapa-
kig-away sa dalagan
sang operasyon mili-
tar sini (ika 5)."

**MGA PAG-ATAKE SA
KINAMATARONG SANG BATA**
(HUNYO 30, 2022 - HUNYO 30, 2023)

7	5	11	16
PAGPATAY	PAGDUKOT	TORTYUR	PAGPRISO KAG DETENSYON

4,403	13,884
PATARASAK NGA PAGPANIRO	PAGHARANG SA PAGKAON KAG EKONOMIYA

22,628	11,857
SAPILITAN NGA PAGBAKWIT KAG DISLOKASYON	PAGPAMAHOG, PAGPANG-IPIT KAG INTIMIDASYON

Sa lista sang AB, pito
ka bata ang ginpatay
sang mga suldado sa
nagligad nga tuig. Linaksa ka mga kabataan ang nangin biktima sang pi-
lit nga pagpabakwit kag dislokasyon tuga sang patarasak nga pagpaniro,
pagpanganyon kag pagpamomba lapit sa ila nga komunidad.

Bisan ang mga nagabusong ang wala nakaluwas sa mahigko nga gyeru.
Magluwas sa pagpatay sa nagabusong sang lima ka bulan nga si Cristina
jacolbe, lima ang gin-abdak sang mga suldado kag madugay nga ginpre-
so sa mga indi tumod nga lugar ukon safehouse. Sila ang ginpasibang-
dan nga katapo kag tigsuporta sang hangaway sang banwa kag ginaga-
mit nga hostage para pwersahon nga magsungka ang ila mga asawa
ukon himata nga myembro sang BHB.

Isa diri si Roselle Polinar, 41, nga ginkuha sang militar sadtong Agosto
26, 2022 sa Surigao City. Upod niya sadto ang iya live-in partner nga
ginkilala nga si JR kag ang nagabusong nga si Cherylyn Rebita kag si
Jackilyn Egtob. Gintago sila sang 402nd IBde sa safehouse sang militar

sa Ata-atahon, Nasipit, Agusan del Norte. Magluwas diri, gin-abdak man sang militar sadtong Nobyembre 3, 2022 ang sadto mga nagabusong nga sila ni Aurily Havana (Ka Lyza) kag Jennifer Binungkasan (Ka Laile) sa haywey sa Barangay Libertad, Butuan City.

Sila ni Rebita kag Egtob ang "ginhilway" sang mga ahente sang militar sadtong Nobyembre 3, 2022 para magtigayon sang isa ka "misyon" batik sa BHB. Ginhosteyds ang bata ni Rebita nga si Baby Rhea para masiguro ang iya pagtuman sa misyon. Sa baylo nga sundon ang sugo sang militar, nagreport sila sa ila nga yunit. Nagpaskil sila sang bidyo sa Facebook sadtong Disyembre 28, 2022 nga nagapahayag sang inagihan kag pag-apela nila sa AFP nga hilwayon si Baby Rhea, bata ni Rebita kag sadto duha ka bulan pa lang, kag iban pa nga hosteyds. Tungod nga nabatyan ang presyur sang publiko, ginbalik sang mga ahente sang militar si Baby Rhea sa pamilya Rebita sadtong Disyembre 29, 2022.

Tapos nga nabuyagyag sa publiko ang ila mahigko nga operasyon, gin-atubang sadtong Enero 7 sang AFP Eastern Mindanao Command sila ni Havana, Binungkasan, Polinar kag isa nga ginpangalanan nga si Cesar Crella bilang mga "nagsungka nga BHB." Likom nga gindetine sang 134 ka adlaw sila ni Polinar kag iya asawa; sila ni Rebita kag Egtob, sang 69 ka adlaw; kag sila ni Havana kag Binungkasan, 65 ka adlaw.

Nalista naman sang AB ang duha ka kaso sang pagpanghimulos sa babaye kag sekswal nga pagpang-abuso batik sa kababaenhan.

Sa Oriental Mindoro, ginmolestya sang mga suldado sang 4th IB ang isa ka tumandok nga Mangyan-Hanunuo sa Sityo Gaang, Barangay Panaytayan, Mansalay sadtong Setyembre 22, 2022. Kadungan ini sa ginhimo nga pagransak sa balay sang pamilya sang biktima kag pagpangastigo sa asawa kag bata sini.

Sa Batangas, ginkuha sang mga suldado sang 59th IB ang selpon number ni Jasmin Putoy sadtong Abril 22. Ginatawgan siya sang mga suldado kag ginahagad nga mag-upod inom sang makahulubog nga ilimnon. Ginatawag siya nga "baby girl" kag ginahagad nga makigkita para makighilawas. Tuman nga kahadlok ang gintuga sang mga tawag kag pag-

pangharas sang mga suldao kay Jasmin.

Pagkaugot sa kalinong

Lutaw ang patakaran kontra-kalinong sang rehimen Marcos jr sa wala-kaluoy nga kampanyang likidasyon kag pag-aresto sa mga konsultant sa kalinong sang National Democratic Front of the Philippines (NDFP). Kadungan sini, lantaran nga ginaharang sang rehimen ang pagbukas sang estoryahanay pangkalinong sa tunga sang Gubyerno sang Republika sang Pilipinas kag NDFP.

Ang mga paglapas nga ini sa kinamatarung sang mga konsultant ang lantaran nga paglapas sa ginpirmahan nga kasugtanan sang GRP kag NDFP nga Joint Agreement on Safety and Immunity Guarantees nga nagadampig sa kinamatarung sang mga nagapakigbahin sa negosasyon pangkalinong kag mangin sa internasyunal nga makitawhanon nga laye.

Sa una nga tuig sa poder, indi magnubo sa lima ka konsultant ang ginpatay sang armado nga pwersa sang rehimen. Nalista man sang AB ang isa ka kaso sang pwersahan nga pagkadula sang isa ka konsultant sang NDFP, samtang duha ang iligal nga gin-aresto.

Pagpatay. Kabahin sa mga kaso nga ini ang brutal nga pagpatay sa mag-asawa nga Tiamzon kag walo ka iban pa sadtong Agosto 21, 2022. Sampaw-sampaw ang ginhimo nga krimen sang mga pwersang militar. Tapos nga gindakop, ang mga Tiamzon kag ila mga kaupdanang ginpaantus kag hungod nga ginpatay sang mga berdugo bag-o ginsakay sa isa ka bangka kag bag-o ginpalupok sa tunga sang dagat.

Ginlikida man sang mga pwersa sang estado ang konsultant nga si Ericson Acosta sadtong Nobyembre 30, 2022 samtang nagapahuway sa Barangay Camansi, Kabankalan City, Negros Occidental sang alas-2 sang kaagahon. Ginpatay upod ni Acosta si Joseph Jimenez, lokal nga lider sang orgnisasyon sang mangunguma sa lugar.

Nalista man ang kaso sang pagpatay sang militar kay Manuel Tinio (Ka Dodie) sadtong Abril 14. Si Tinio ang pito ka beses nga gintiro matapos

madakpan samtang nagamaneho sang motor sa dulunan sang San Miguel kag Ubay sa Bohol. Para matabunan ang krimen, nagtanom ang mga suldado sang ebidensya nga kalibre .45 sa tupad sang iya bangkay kag ginpagwa nga "nagbato".

Gin-abdak kag hungod naman nga ginpatay sang 94th IB si Rogelio Posadas, konsultant sang NDFP sa isla sang Negros sadtong Abril 19. nagabyahe sadto si Posadas sa Aranda-La Castellana Road sa banwa sang Hinigaran sang ginharang sang mga suldado. Gin-abdak man ang upod niya nga isa ka organisador sang mangunguma kag duha ka drayber sang mga motor nga ila ginasakan. Pagkasunod nga adlaw ginbalita sang AFP nga napatay si Posadas sa isa kuno ka engkwentro sa Barangay Santol, Binalbagan, Negros Occidental.

Pag-abdak. Wala pa ginpaguwa sang mga pwersa sang AFP ang konsultant sang NDFP nga si Ariel Badiang, 64, nga gin-abdak sa Manolo Fortich, Bukidnon sadtong Pebrero 6. Madugay na nga ginaduso sang iya nga pamilya kag mga grupo sa tawhanon nga kinamatarung nga ipakita sang buhi sang militar si Badiang. Nagpalapit na man ang mga himata ni Badiang sa mga ahensya sang gubyrerno.

Pag-aresto. Ilegal nga gin-aresto sang mga suldado kag pwersa sang Criminal Investigation and Detection Group (CIDG) ang konsultant sang NDFP para sa estoryahanay pangkalinong nga si Ruben Saluta, 75, kag iya nga asawa kag kapareho nga rebolusyonaryo nga si Presentacion Cordon Saluta, 63, kag si Yvonne Losaria sa ila ginatiniran nga balay sa Doña Soledad, Barangay Labangal, General Santos City sadtong Enero 30. Si Ruben ang tigulang na kag nagamasakit sang hypertension kag chronic pulmonary disease. Si Presentacion ang may yara man sang hypertension.

In-aresto si Ruben sandig sa himu-himo nga kaso sang pagpatay samtang si Presentacion kag Losaria ang ginpasakaan sang mga kaso nga rebelyon. Ginapagwa man sang mga pwersa sang estado nga nakuha sa ila ang anom ka matag-as nga kalibre sang armas, mga bala kag kagamitan militar. Ang mag-asawa ang madugay na nga retirado sa aktibo nga paghulag sugod sang nakagwa sa bilanguan sadtong 2016 kag 2019.

Samtang, ginbalhin sa kustodiya sang Philippine National Police si Eric Casilao sadtong Abril 17 matapos nga nadakop samtang nagatabok halin sa Malaysia padulong sa Thailand sadtong Abril 1. Samtang ginakuha sang pulis, ginparada siya sa midya kag publiko bilang "terorista" sa Ninoy Aquino International Airport. Ginlalis ini sang NDFP kag ginhambal nga indi mabaton tungod indi pa siya napamatud-an nga may sala. Si Casilao ang kabahin sa Reciprocal Working Committee on the Comprehensive Agreement on Socioeconomic Reforms para sa Southern Mindanao. Nakadetine subong si Casilao sa Davao de Oro.